



BEL €20 – INT €25

Algemeenkantoor Brugge Tweemaandelijks tijdschrift

On Campus

NL / FR A+303

Architecture in Belgium



A20 – Wit, Bovenbouw, DMT – Maat-Werk, EVR, Goffart Polomé – Czvek Rigby, Havana, Korteknie Stuhlmacher, Lava, Ledroit Pierret Polet, Matador, Office, Plusoffice, V+ – HBAAT

A+303		On Campus
EDITO	5	Lisa De Visscher
OPINIE	7	The future is a foreign country <i>Lynn Tytgat</i>
UITGELICHT	8	Architectuurbiënnale Venetië: Laboratory of the Future <i>Pieter T'Jonck</i>
ON CAMPUS	16	Korteknie Stuhlmacher, Campus Cadix, Antwerpen <i>Bart Tritsmans</i>
	24	DMT - Maat_Werk, Stadscampus Paardenmarkt, Antwerpen <i>Bart Tritsmans</i>
	30	Campus maakt stad <i>Lisa De Visscher, Ward Verbakel</i>
	38	Wedstrijd: Open Oproep Technicum 4 Universiteit Gent <i>Paul Vermeulen</i>
	46	Wedstrijd: Caserne Fonck, Faculté d'architecture de Uliège <i>Benoît Vandebulcke</i>
	55	A+ 50 jaar archief: De campus 'plannen'? <i>Dag Boutsen</i>
	62	Lava, Stem School, Mechelen <i>Eline Dehullu</i>
	68	evr, Innovocean, Oostende <i>Hera Van Sande</i>
	74	Wedstrijd: Faculté d'Architecture de l'Université Libre de Bruxelles <i>Véronique Patteeuw</i>
	82	Matador, système MODUL R <i>Riet Coosemans</i>
	86	Wedstrijd: Athénée royal Paul Delvaux, Ottignies Louvain-la-Neuve <i>Xavier Lostrie</i>
RECENTE PROJECTEN	92	Goffart Polomé, Musée des Beaux-Arts, Charleroi <i>Léone Drapeaud</i>
	96	Ledroit Pierret Polet - Artgineering, La Marlette, Seneffe <i>Amélie Poirel</i>
PRODUCT NEWS	102	<i>Viviane Eeman</i>
STUDENT	113	ULiège: Atelier Reconversion <i>Lisa De Visscher</i>
	116	TU Delft: Studio Luik <i>Paul Vermeulen</i>
	119	ULB: Atelier Trame <i>Wouter Van Acker</i>
PORTRET	121	Bento <i>Lisa De Visscher</i>
	122	Agmen <i>Eline Dehullu</i>

← evr, Innovocean, Oostende (zie p. 68)



© Stijn Bollaert



REDACTIE

Hoofdredacteur
Lisa De Visscher
Adjunct-hoofdredacteur
Eline Dehullu
Productie en IT
Grégoire Maus
Vertalingen
Eva Van Walle ^(NL)
Alain Kinsella ^(FR)
Antoon Wouters ^(Product News)

Copy-writing
Charlotte Bonduel ^(NL)
Eindredactie
controltaaldelete.be ^(NL)
Benoît Francès ^(FR)
Vormgeving
Terry Kritis met Sam Corijn
Typeface
Rhymes

Druk
Die Keure, Brugge
Beeldcover en inhoudstafel
evr, Innovocean, Oostende
© Stijn Bollaert
Redactieadvies
Gilles Debrun
Elodie Degavre
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Véronique Patteeuw

Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel
Redactieadres
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussel
redactie@a-plus.be
www.a-plus.be

TEAM

A+ is een uitgave van
ICASD Informatiecentrum
voor Architectuur, Steden-
bouw en Design.
Verantwoordelijke uitgever
Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussels
www.a-plus.be

Office management en abonnementen
Deborah Schwarzbaum
office@a-plus.be
abonnement@a-plus.be
Advertenties en sponsoring
Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Communicatie en pers
Louise Van Laethem
Maude Huyberechts
Tentoonstellingen en lezingen
Lara Molino
Mattijs Brands
Copyrights
Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag
worden veeleelvoudigd,

opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of openige wijze, zondervoorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

RAAD VAN BESTUUR

Voorzitter
Philémon Wachtelaer
Ondervoorzitter
Anne Sophie Nottebaert

Secretaris
Geert De Grootte
Penningmeester
Stéphanie Lorfèvre

Leden
Petra Decouttere
Paul Dujardin
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers

Jo Huygh
Anne Ledroit
Isabelle Vanhooacker

ADVERTEERDERS

Gira
Jung
Kreon
Metalfire
Microlino
Nelissen Steenfabrieken
Profine
Schock
Simonswerk

Stabilame
Stone
Stúv
Tectum Group
Urban
Velux
Visit Brussels
Vola
Wienerberger



AUTEURS

Dag Boutsen
is architect. Hij werkte meer dan 20 jaar samen met Lucien Kroll. Hij is hoogleraar Architectuur en was tot 2021 decaan van de faculteit Architectuur van de KU Leuven.

Riet Coosemans
studeerde in 2022 af als architect (Sint-Lucas, KU Leuven). Ze haalde eerder een bachelor Interieurarchitectuur (2020) en deed een Erasmusjaar in Rome (2021).

Léone Drapeaud
is een architect. Ze studeerde in 2015 af aan de ULB in Brussel. Ze heeft in verschillende architectuurbureaus gewerkt in Brussel, Parijs en Beijing. Haar onderzoek focust op de interacties tussen architectuur en gender vanuit een feministisch perspectief, in het bijzonder in de Brusselse regio.

Xavier Lostrie
is architect. Hij studeerde af aan het Institut Supérieur d'Architecture in Brussel in 2007. Sinds 2016 is hij vennoot van Urban Platform, een bureau voor architectuur en stedenbouw in Brussel.

Véronique Patteeuw
is universitair hoofddocent aan de École Nationale Supérieure d'Architecture et du Paysage de Lille en gastdocent aan de EPFL Lausanne en de KU Leuven. Ze is wetenschappelijk redacteur van OASE, tijdschrift voor architectuur.

Amélie Poirel
is architect. Ze studeerde in 2021 af aan de École polytechnique fédérale van Lausanne (EPFL). Ze werkt bij MDW architecture in Brussel.

Bart Tritsmans
doceert aan de Universiteit Antwerpen. In 2014 behaalde hij een doctoraat in geschiedenis (Universiteit Antwerpen) en bouwkunde (Vrije Universiteit Brussel). Zijn onderzoek richt zich op de historische evolutie van stedelijk groen.

Pieter T'Jonck
is architect. Hij schrijft over architectuur, beeldende kunst en podiumkunsten voor verschillende Belgische en buitenlandse kranten en tijdschriften. Hij werkt voor de radiozender Klara en was in 2017 hoofdredacteur van A+.

Wouter Van Acker
is ingenieur-architect. Hij doceerde aan de UGent (2011). Hij is hoofddocent aan de Faculteit Architectuur La Cambre Horta van de Université libre de Bruxelles (ULB). Hij is codirecteur van Hortence, het onderzoekscentrum voor architectuurgeschiedenis, -theorie en -kritiek van de ULB.

Hera Van Sande
studeerde in 1991 af als ingenieur-architect aan de Universiteit Gent. Momenteel is ze artistiek directeur van Archipel vzw. Ze doceert aan de Vrije Universiteit Brussel en de KU Leuven. Ze is partner bij MOP+JUNO.

Benoît Vandenbulcke
is ingenieur-architect. In 2003 richtte hij samen met Harold Fallon Agwa architecten op in Brussel. Hij doceerde aan de UCL (Faculteit Architectuur - Loci). Hij doceert momenteel aan de ULiège.

Ward Verbakel
is ingenieur-architect. Hij studeerde architectuur en stedenbouw aan de KUL en Columbia University (New York). In 2006 richtte hij samen met Nathan Ooms Plusoffice architecten op. Hij doceert stedenbouw aan de KUL en is lid van de redactiecommissie van A+.

Paul Vermeulen
is vennoot bij De Smet Vermeulen architecten in Gent en hoogleraar Urban Architecture aan de TU Delft.

ERRATUM

Op pagina 29 van A+302 zijn de legendes bij de diagrammen onjuist. De juiste tekst is als volgt:

— Scenario 1
Toekomst zonder onderbrekingen
— Scenario 2
Wat de rivier wil

— Scenario 3
Transversale continuïteiten
— Scenario 4
Opstellingen

Zie: a-plus.be

Bij de renovatie van Technicum 4 voor de vakgroepen Architectuur en Stedenbouw, en Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen kiest de Universiteit Gent niet alleen radicaal voor behoud en hergebruik, maar ook voor een provocerende generositeit. Het team rond Havana, Karuur en Wim Cuyvers opent de machinehal theatraal naar de stad en treedt in de voetsporen van Magnel.

Paul Vermeulen*

De samenvloeiing van Leie en Schelde neemt in Gent, ooit een moeras, zowat het hele stadscentrum in beslag. De Muinschelde is een van de waterlopen die daarvoor nodig is. Op de ene oever, discreet achter een rij kastanjabomen, verrijzen de statige gevels van woonhuizen. De andere oever is de steile flank van de Blandijnberg, met aan het laagste eind kunstenhuis De Vooruit en aan het hoogste eind de Sint-Pietersabdij. Beide bouwwerken keren hun bevallige achterkant naar de

Ingenieurs-



© Tim Van de Velde

On campus

kunst en theater

↓ Technicum 4, machinehal



© Tim Van de Velde

↑ De Muinschelde, met rechts Technicum 3 en links daarvan Technicum 4

Schelde toe. Nabij de abdij zijn er nog tuinen en wijngaarden, maar het grootste deel van de flank wordt ingenomen door een dichtbebouwde universiteitscampus. Vroeger stonden daar fabrieken, en daar lijkt het nog steeds op. ‘Technicum’, zo heten de gebouwen in het midden: zakelijke schijven in lange, oranje, horizontaal gevoegde baksteen met kantoren, laboratoria en leslokalen, ingeplant volgens opklimmende hoogtelijnen. De namen van de toenmalige hoogleraren Cloquet, zoon van, en Magnel, pionier van het voorgespannen beton en trots van de universiteit, hangen eraan vast. De renovatie van de campus is al vele jaren aan de gang. Het sluitstuk wordt Technicum 4, het langste van vijf, dat achter zijn Scheldevleugel, *één verdieping* hoger gelegen, een even lange hal met zaagtanddak verbergt. Daarna zal het aangrenzende Technicum 3 gesloopt worden, om de campus wat lucht te geven. De renovatieopdracht voor Technicum 4, voor de vakgroepen Architectuur en Stedenbouw, en Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, werd vorig jaar via een Open Oproep van de Vlaams Bouwmeester toegewezen.

Boven op de heuvel, aan de Sint-Pietersnieuwstraat, heeft het masterplan voor de campus al lang zijn beslag gekregen met nieuwbouw. Het Ufo (Beel en XDGA), even groot als Technicum 4, vormt twee nieuwe plaza’s aan de straat die hun directe burens tot een antwoord uitdaagden. Zowel De Vooruit (Dial Architects) als mensa De Brug (Dierendonckblancke en Lust) hebben die handschoen intussen opgenomen. Halverwege de heuvel loopt het moeilijker. Er zijn sporen van een historische kerkwegel met enkele heel oude achterhuizen en, in de tuinmuur achter Technicum 4, een luthuisje. Die wegel moet uitgebouwd worden tot een interne campusroute die naast de abdij met een poort in het Tweekerkengebouw (Beel en XDGA) krachtig is aangezet, maar verderop loopt het vast. Ook de Scheldekaai, die net als zoveel jaagpaden in Gent tot de stedelijke publieke ruimte zou kunnen horen, frustrereert wandelaars met zijn hekwerk aan de uiteinden. →

© Tim Van de Velde



↓ MJVHA – murmuur architecten: de noordgevel als gaanderij

Zulke kwesties bezwaren Technicum 4, dat typologisch glashelder in elkaar zit, met onzekerheden. Als je erheen moet, staat je een zoektocht te wachten: wat is het adres eigenlijk, en hoe steek je de machinehal behoorlijk over? Twee van de vijf teams in de Open Oproep, Flores-Prats-Ouest en MJVHA-murmuur, wijden zich met overgave aan de kerkwegel. Het zijn de teams die de meest geschakeerde inrichtingen aanbieden, met ontwerpateliers in vele hoedanigheden, alzijdig verspreid over het gebouw. Eén ander team, Office Kersten Geers David Van Severen KGDVS, beslecht de adreskwestie dan weer eenduidig: de kaai is voortaan het adres. Daarmee wordt de typologische structuur van het gebouw kortweg bevestigd: binnenkomen in de Scheldeveuleugel, met alle ontwerpateliers aanleunend in de machinehal. Opmerkelijk: bij de ingang bevinden zich geen representatieve of recreatieve ruimtes, maar werkplaatsen en het zogenaamde studentensalon. Het is in lijn met de industriële afkomst van het gebouw en de democratische inslag van het programma van eisen. Meer plannen, ook het winnende, maken die keuze.

Hoe simpel het kaaiadres ook lijkt, toch knaagt de twijfel. De kaai is smal en zou, vindt ook Office Kersten Geers David Van Severen c.s., verbreed moeten worden. Maar niets wijst erop dat zoiets ook staat te gebeuren. Is het dan niet beter om het Schelde-adres op de kop van het gebouw te voorzien, waar vanzelf meer ruimte komt als Technicum 3 gesloopt wordt, ook al zit daar een hoogteverschil? De meeste plannen maken daar een lage en een hoge ingang.

Ingrijpen of niet?

Marie-José Van Hee (MJVHA-murmuur architecten), die zich altijd al, en onlangs nog nadrukkelijk in haar monografische tentoonstelling in het VAI, als wandelaar profileerde, is het overtuigendst in de aansluiting van de kerkwegel op de campusroutes. Maar de tastende vindingrijkheid die zich langs een pad een weg baant loopt de ingenieurslogica van het Technicum mis. Aan de zijkant wordt de eerste travee omgevormd tot een loggia met trappen. Die representatieve circulatie op de kop legt het in efficiëntie af tegen de bestaande, regelmatig geplaatste trappen van de Scheldeveuleugel.

De raamloze loggia's voelen in een hecht ontworpen gebouw als dat van Cloquet en Magnel al aan als een gevoelige verandering. Het meest doortastende gebaar echter maakt het team Altstadt-Karamuk Kuo-NWLND. Een nieuw, hoog dak op de hal trekt de binnenruimte op tot boven de Scheldeveuleugel. Energiebehoud is het motief: zonder de zaagtanddaken en met de achtergevel binnenshuis worden de verlieslatende oppervlakten flink verminderd. Het nieuwe, dunne dak met afwisselend fotovoltaïsche en glazen banen verschilt van Magnels structuur als een laptop van een schrijfmachine. Het nieuwe profiel, uittorend boven de zijgevel, wrijft de achterhaaldheid van het oude er goed in. De machinehal wordt atrium, transparantie en verbinding overheersen. Maar de verdiepingshoge, werkeloos geworden liggers van Magnel nemen wraak. Het idee moet onweerstaanbaar geweest zijn. Met een vloerplaat op de onder- en bovenflens ontstaan platte, in het atrium hangende dozen: maffe, maar benauwde ruimtes die zowel het oude als het nieuwe ritme verstoren.

↓ Altstadt-Karamuk Kuo-NWLND: machinehal met verhoogd dak, opengewerkte Scheldeveuleugel en ateliers tussen vakwerkliggers



Ook Flores-Prats-Ouest sleutelt aan het dak. Op twee plaatsen krikken ze Magnels liggers omhoog en kijken terug, boven het zaagtanddak uit, recht in de zon. De ingreep, die de budgettaire ruimte ver te boven gaat, reveleert de stedelijke kwaliteiten van de campus: de door de eeuwen heen op de Blandijn verzamelde gebouwen – de koepel en de toren van

de abdij, de schoorsteen van het ketelhuis, Henry Van de Veldes verrukkelijke belvédère op de Boekentoren – poseren samen voor een onvergelijklijk daklandschap. Omdat dit team vanuit een appetijt voor hoge ruimtes veel vloeren heeft weggesneden zoekt het extra ruimte hogerop. →

↓ Flores & Prats Architects, Ouest Architecture: terugkijken naar de stad



↓ Vestibulehal



Ook bij Office Kersten Geers David Van Severen is het schrikken – en dan knikken. Hun zijn de constructiefoto's uit de late jaren 1930 bijgebleven, met het ter plaatse gelaste staalskelet van de Scheldeveugel, toen verre van alledaags. De bakstenen gevel kan er dus uit, wat de ontwerpers dan ook voorstellen voor de onderste twee lagen, onder de uitkraging van de bovenste drie. Met een glazen gevel in de plaats is het adres aan de kaai overduidelijk. De glazen gevel zet zich ook hoger door, binnen in de uitkragende verdiepingen, achter de bakstenen gevel. De erker wordt een

wintertuin. Het glas maakt zo een thermische sneed in de Scheldeveugel en komt met conceptuele rigueur tegemoet aan de gebrekkige isolatie ervan – aan één zijde dan toch. De achilleshiel van dit voorstel is het tegendeel van die van MJVHA-murmuur: een teveel aan ingenieurslogica, die aan de voor een overtuigend adres te smalle kaai stedenbouwkundig tekortschiet. Bij een overhoekse benadering werkt een afwijkende lange gevel niet, moet destijds ook Cloquet hebben gedacht toen hij de bakstenen gevel voor het gelaste skelet hing.

↓ ↗ Office Kersten Geers David Van Severen: Scheldeveugel, onderaan glasgevel, bovenaan wintertuinen



Ethiek en pedagogie

Het is opvallend: op enkele opzichtige ingrepen na kiezen alle teams vooral voor hergebruik en behoud. En toch is het op dat punt dat de winnaar zich onderscheidt. Het team Havana-Karuur-Cuyvers gaat het verst om de in het gebouw opgeslagen energie te bewaren. Een groots, maar finaal betwistbaar gebaar is er niet. Ingrepen blijven beperkt tot het absolute minimum. Een *'maintenance manifesto'* en een afwijzing van de *'tyranny of the new'* wordt voorafgegaan door een uitvoerige, liefdevolle 'staat van bevinding' waarin eigenschappen en onderdelen van het complex benoemd en beschreven worden en gekoppeld worden aan door het programma van eisen gewenst gebruik. Niet elk gebouwdeel, niet elk programmaonderdeel moet aan dezelfde klimaat-, afwerkings- en comforteisen voldoen: door die zorgvuldig van elkaar te onderscheiden wordt nergens nodeloos materiaal toegevoegd of lankmoedig energieconsumptie toegestaan. Sleet wordt gekoesterd. We doen het met wat er is. Energie bij gebruik en energie nodig om materialen te produceren en toe te passen worden gelijk getaxeerd: deze school stelt de klimaatimpact van bouwen aan de orde. Het blijft niet bij vrome woorden: er volgt scherp bouwfysisch rekenwerk en spuurwerk naar vindplaatsen voor verdwenen materiaal.

Maar deze ethische rechtlijnigheid – of, zo men wil, aandoenlijke zuinigheid – volstond niet om de opdracht te winnen. Ertegenover staat een provocerende generositeit. Die wordt samengevat in de ene tekening die Wim Cuyvers, de architect die koos voor ballingschap, aan het plan bijdroeg: een tekst eigenlijk, gelay-out in het profiel van Technicum 4. Cuyvers heeft altijd al interesse gehad voor pedagogie. Educatie, schrijft hij, is naar buiten leiden, en een school is een plaats waar we buiten kunnen zijn, in de maatschappij, in de wereld, in de kosmos. Een publieke plaats dus waar we, theateraal, op de wereld wachten: studenten, docenten en buitenstaanders.

Dat theater is de machinehal. Ze is open als de studenten er aan het werk zijn, maar ook in de lange tijd dat ze er niet zijn (dan gaan de deuren naar de Scheldeveugel op slot). Voor de open poort liggen de Scheldekaai, De Vooruit, de stad, de wereld. Daarom ook moet de hal, ooit een testplek voor machines, ongewijzigd blijven en ontvankelijk zijn voor alle denkbare activiteiten. Aan het verste eind blijven de proefopstellingen van het labo Bouwfysica behouden, aan de andere kant van het veiligheidshek wacht de wereld. →

→ Havana – Karuur – Cuyvers: een verzameling van onderdelen



↓ Havana – Karuur – Cuyvers: Machinehal als asfound-theater



Eén deel van het Technicum-complex is nog niet genoemd: de betonnen toren tegenover het lusthuisje, bedacht als valtoeren voor aerodynamische proeven maar nooit in gebruik genomen. De enigmatische schacht en het grafisch wonderlijke patroon van balken en vloervelden zijn een geschenk dat geen enkel team onberoerd liet. Voor Havana is het de uitweg voor de tekorten in hun principiële plan. Als, zo stellen ze, de beschikbare ruimte toch niet zou volstaan – en dat is het geval, kan elke mededinger hun verzekeren – kan deze massieve toren, tjokvol *embodied energy*, de stijve kern vormen van een toren met extra ruimte in nagroeibaar materiaal.

Houten torengedebouwen zijn nog zeldzaam; de pioniersgeest van Magnel is terug. Veel plaats voor die toren is er niet als het lusthuisje niet in de verdrukking mag komen. Op de laatste drie traveeën van de machinehal zou het kunnen. Op de valreep slaan het asfound-theater en de experimentele ingenieur de handen in elkaar. ▲ ■ ●

* Paul Vermeulen maakte deel uit van de jury als onafhankelijk expert.

In samenwerking met **BWMSTR**
Team
Vlaams
Bouwmeester

↳ Havana – Karuur – Cuyvers: het statement van Wim Cuyvers

EEN ONTWERP VOOR EEN ARCHITECTUURSCHOOL KAN NIET HET RESULTAAT ZIJN VAN EEN ELEGANT EN SLIM AAN ELKAAR BREIEN VAN EEN PROGRAMMA VAN EISEN EN EEN BESCHIKBAAR BUDGET.

Je zou geneigd kunnen zijn om met het curriculum van start te gaan, vooraleer te beginnen met het ontwerp voor het gebouw zelf: eerst nadenken over wat een actuele architectuuropleiding zou moeten zijn en dan daar een gebouw voor bedenken. (eventueel)

En toch, ook daarover moeten we ons **weinig illusies maken:** allicht houdt het gebouw langer stand dan eender welk onderwijsprogramma.

OPVOEDEN = EDUCARE = NAAR BUITEN LEIDEN.

BUITEN = DE CONFRONTATIE MET HET GODDELIJKE EN HET DIERLIJKE of met ander woorden de confrontatie met het sterfelijke.

ARCHITECTURE = CES ESPACES QUI NOUS ACCOMPAGNENT VERS LE DEHORS.

Lufels, colonnades, blinde muren, afdaken... Architectuur is die ruimtes die ons naar **buiten** begeleiden, die ruimtes die ons **buiten** een minimale beschutting bieden: een muur om tegen te leunen, een overstek om onder te schuilen tegen de felle zon of de regen: ruimtes die ons, al is het maar voor een ogenblik, de **illusie** geven van ons te beschutten, te beschermen terwijl we **'BUITEN'** zijn, blootgesteld zijn.

EEN ARCHITECTUURSCHOOL IS EEN GEKWADRATEERDE SCHOOL. IN EEN ARCHITECTUURSCHOOL VALLEN DOEL EN MIDDEL SAMEN.

THE ARCHITECTURE SCHOOL ACCOMPANIES OUTWARD. 'ACCOMPAGNER' EN 'TO ACCOMPANY' ZIJN JUISTER DAN 'BEGELEIDEN', DAT LAAT UITSCHEIJNEN DAT ER IEMAND ZOU LEIDEN. EEN ARCHITECTUURSCHOOL IS EEN **RUIMTE** DIE ONS NAAR BUITEN BEGELEIDT, EEN **RUIMTE** WAAR WE **BUITEN** KUNNEN ZIJN.

IN DE ARCHITECTUURSCHOOL DIE WE BEOGEN WORDT BUITEN NAAR BINNEN GEBRACHT, WORDT DE ESSENTIE VAN DIE SCHOOL EEN CLUSTER VAN ALLERLEI GRADATIES VAN MIN OF MEER BESCHUTTENDE BUITENRUIMTES, VAN **RUIMTES** DIE ZOVEEL ALS MOGELIJK BIEDEN OM BUITEN TE ZIJN. **KANSEN**

ARCHITECTUURONDERWIJS IN EEN GATED COMMUNITY IS ONMOGELIJK. ARCHITECTUURONDERWIJS IS EEN AFGESLOTEN CAMPUS OOK. HET ONTWERP WIL DAAR EEN **NEFBLOEM** ZIJN OM DE DISCUSSIE DIE AL LANGER AAN GANG IS TUSSEN STAD EN UNIVERSITEIT OM DE OMGEVING VAN DE SCHELDEKAAI OPNIEUW VOOR IEDEREEN TOEGANKELIJK TE MAKEN TE BESLECHTEN.

We vertrekken dus niet vanuit een bestaand of een door ons te ontwikkelen idee over een architectuuropleiding, maar gaan er van uit dat het **gebouw** het curriculum zou moeten zijn, of minstens het curriculum zou moeten **aansturen**. **EDUCARE** = BUITENLEIDEN, buitenleiden betekent het non-programma **accepteren**: **ACCOMPAGNER** betekent zoveel als het tegendeel van een methode: wie meegaat heeft geen methode, kan geen methode hebben: **HIJ OF ZIJ GEEFT ZICH OVER**. Wij vertrekken van de ruimte(s) van Technicum 4, vertrekken van het gebouw: een goed bedacht **SKELET** en zorgvuldig gebouwde muren, geconcipeerd en geconstrueerd in een periode dat fossiele brandstoffen goedkoop waren en dat de nadelen van die fossiele brandstoffen nog niet werden ingeschat. **STUDENTEN EN DOCENTEN DIE AAN DE SLAG GAAN MET HET GEBOUW, STEEDS OPNIEUW HET GEBOUW INVENTARISEREN, HET GEBOUW IN STAND HOUDEN, BIJ DE HAND HOUDEN, ELK SCHOOLJAAR ANDERS.**

ARCHITECTUURONDERWIJS IS HET ONDERHOUDEN (=ACCOMPAGNER) VAN DE (STERFELIJKE) ARCHITECTUUR. ONDERHOUDEN = ACCOMPAGNER = MAINTENIR.

Cfr. 'Maintenance Manifesto' van Hierie Laderman Ukeles.

Gangen vegeen = lesgeven = les volgen.

Wie leert paardrijden leert meer over het **PAARD** terwijl hij of zij de **STALLEN** uitmest, het paard **BORSTELT**, het paardentuig invet dan wanneer hij of zij rondjes rijdt in de **MANEGE**. De **gestion** van het gebouw stuurt het programma aan. Hoe kouder het huis, hoe aangenamer de warmte van de kachel. Om de warmte van de kachel te kunnen ervaren, moet het huis koud zijn. In de winter: **mutsen, truien, buffs, thermisch ondergoed, merino**, in de zomer: **T-shirts en shorts**. Een **ANDERE SCHOOL** in de zomer en de winter, **andersoortige lessen** in de zomer en de winter. Wandelend lesgeven, wandelend leren. Het **gebouw** dat **OPEN** staat hoeft niet en kan niet **geïsoleerd** worden, het is poreus en dus moeten we bepalen wat de uitzondering is: wat wel warm en afgesloten en geconditioneerd zou moeten zijn, dat wat niet tot de kwintessens van de **architectuur**, niet tot de kwintessens van de **educatie** behoort. **STEL JE VOOR:** een architectuurschool waar **IEDEREEN** doorheen kan lopen, niet alleen studenten en docenten van de afdelingen die er **onderdak** zullen vinden, niet alleen alle studenten van de **Gentse Universiteit**, maar **IEDEREEN**. Stel je voor dat het gebouw **straat** wordt, maar tegelijkertijd veel complexer dan de straat, een niet eens zo hoge toren van Babel waar iedereen doorheen **struint**, waar een **professor** **kuilt** met een groepje studenten, studenten die er **rondhangen**, of werken of denken maar net zo goed **mensen** die er **geen** diploma, **geen** loon, geen erkenning te zoeken hebben. **STEL JE VOOR:** lesgeven of les volgen in de

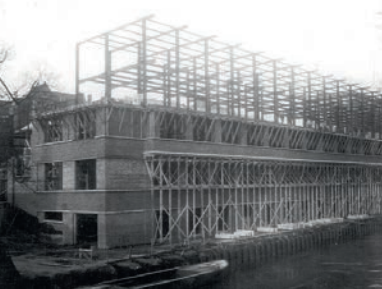
DE OMGEVING VAN **TECHNICUM 4** IS NIET DE SCHELDEKAAI, MAAR ALLES DE **WERELD** IS DE OMGEVING VAN HET GEBOUW, DE **KOSMOS** IS DE **OMGEVING** VAN HET **GEBOUW**.

ACROPOLIS

niet voor een workshop, maar voor altijd. Lesgeven of les volgen in een **POREUS** gebouw. Een **ARCHITECTUURSCHOOL** is een **nis**, een **lufel**, een **blinde muur**, een **colonnade**, een **zitbank**, een **bushok**, een **GETHEATRALISEERD GEBOUW**, een gebouw dat **theatraliseert**. **EEN WACHTEND GEBOUW.**

EEN SCHOOL IS EEN **RUIMTE** OF EEN CONGLOMERAAT VAN RUIMTES DIE ONS NAAR BUITEN BEGELEIDT.

↓ Technicum 4, constructiefoto ca. 1938



Assignment

All-inclusive study assignment for the renovation and repurposing of the Technicum 4 building for research and studio teaching by the Departments of Architecture and Urban Planning, and Art History, Musicology and Theater Studies of Ghent University (building and surroundings)

Location

Sint-Pietersnieuwstraat, Gent

Client

Universiteit Gent

Allocation

Open Call of the Flemish Government Architect (OO4102)

Estimated budget

€ 11,900,000 (excl. VAT) (excl. Fees)

Selected offices

- Havana, Karuur, S.E.A. Servais, Wim Cuyvers (winner)
- Flores i Prats, Oüest
- Altstadt, Karamuk Kuo, NWLND
- Marie-José Van Hee Architecten, Murmuur
- Office Kersten Geers David Van Severen



A+ turns 50!
Quiz & Party
at Reset, Brussels
18.11.2023

Celebrating 50 years
of Belgian architecture

QUIZ 18:00-21:00
Doors 17:30
Award Ceremony 21:30

PARTY 22:00-06:00
at Reset, rue de Lignestraat 5,
1000 Brussels


   
architectuur

18.10.2023–14.01.2024

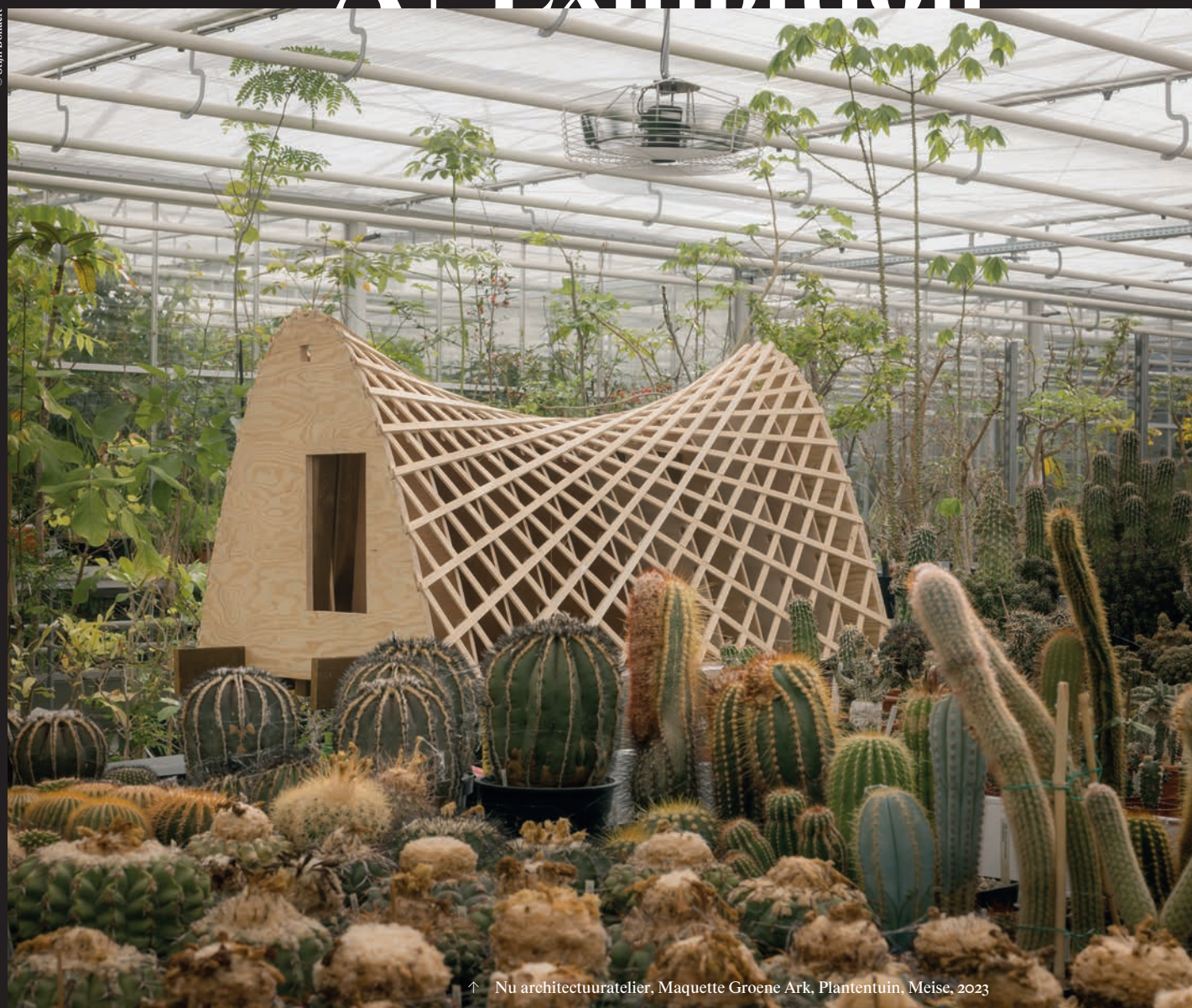
Bozar ^{Brussels}

NU architectuur- atelier

A+ Exhibition

A+ Events

© Sijm Bolhaert



↑ Nu architectuuratelier, Maquette Groene Ark, Plantentuin, Meise, 2023

17.10.2023	NU architectuuratelier	A+ Lecture	Bozar, Brussels
18.10.2023–14.01.2024	Nu architectuuratelier	A+ Exhibition	Bozar, Brussels
16.11.2023	Mary Duggan	A+ Lecture	Bozar, Brussels
12.12.2023	Brussels Architecture Prize	Award Ceremony	Bozar, Brussels



For more events check out a-plus.be/agenda !

13.11.2023

All in – Inclusive Architecture

A+304

A+ Tiidschrift



© Laurian Ghintoiu

↑ &bogdan, Amal Amjahid, Sint-Jans-Molenbeek

Hoe kan architectuur zorgen voor sociale inclusie? Gevangenissen, psychiatrische instellingen of migratiecentra maken volop deel uit van de maatschappij. Dankzij doordachte architectuur zijn deze plekken ook lokaal verankerd en geïntegreerd in het stedelijk weefsel. Kan architectuur die inspeelt

op integratie en connectie ons anders doen kijken naar dit soort programma's? En hoe bewaak je de grenzen tussen privaat en publiek, tussen veiligheid en toegankelijkheid? *A+* onderzoekt welke dynamiek deze programma's genereren en welke esthetiek ze met zich meebrengen.

11.12.2023 Brussels Architecture Prize

A+305

Beste architect, laat ons weten wat u bouwt!

De redactie van *A+* krijgt graag een overzicht van de recentste, kwalitatieve projecten die in België gerealiseerd worden. Hebt u de afgelopen twee jaar een project afgerond? Laat het ons weten! Surf naar a-plus.be/nl/dien-een-project-in.

A+ Classic

5 nummers & 1 speciale uitgave per jaar

€ 99 (incl. btw)

A+ Student/Intern

4 nummers & 1 speciale uitgave per jaar

€ 59 (incl. btw)

A+ More

4 Classic abonnement + duotickets voor lezingen, tentoonstellingen, vip-events en vernissages + toegang tot ons digitale tijdschriftenarchief

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate

Packagedeal met meerdere abonnementen. Meer info op a-plus.be

vanaf € 250 (incl. btw)

Abonneer je op a-plus.be/nl/abonnement. Of stuur een mail naar abonnement@a-plus.be. Dank je!
ICASD vzw – IBAN: BE25 3101 3956 3282 – BIC: BBRUBEBB



Abonneer je nu op A+!

